

Секція: Економічна безпека

КАЛЮЖНА Ю.В.

аспірант кафедри фінансів та кредиту

Запорізькій національний університет

м. Запоріжжя, Україна

МЕТОДИ РОЗРАХУНКУ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У науковій економічній літературі проблема впливу ризиків на діяльність підприємств розглядається не в перше. Вчені наголошують на поширеному використанні аналітичних, статистичних методів та кількісній оцінці окремих видів ризику та ризику проекту, проте ефективність використання існуючих оцінок потребує подальшого дослідження.

У теперішній час використовується ряд методів оцінки економічного ризику:

- статистичний;
- аналітичний;
- метод аналогій;
- метод експертних оцінок і експертних систем [1].

Статистичний метод – дисперсійний, регресійний та факторний аналіз. Перевагою методу є його універсальність, недоліком – необхідність вихідної бази даних, труднощі розрахунків та неоднозначність висновків.

Аналітичні методи застосовують частіше, до них відносяться метод дисконтування (з використанням методу експертних оцінок), аналіз окупності витрат, аналіз беззбитковості виробництва, аналіз чутливості, аналіз стійкості. Метод аналізу чутливості визначає вплив змін різних факторів на результуючі техніко-економічні показники інвестиційного проекту. Цей метод за своєю ідеєю схожий з методом факторного аналізу.

Метод аналізу стійкості визначає зміни основних економічних показників проекту при несприятливій зміні окремих факторів. Під

стійкістю розуміється здатність економічної системи зберігати свою працездатність під впливом негативних факторів.

Метод аналогій розглядає ризик конкретного проекту у порівнянні з аналогічним проектом, який був реалізований раніше.

Метод експертних оцінок заснований на інтуїції та практичному досвіді спеціалістів – експертів та є найбільш поширеним. В ході роботи використовується метод опитування експертів, після якого і складається прогноз інвестиційного проекту. При кваліфікованому відборі експертів, оптимальній організації їх роботи цей метод є найбільш ефективним. Метод експертних систем базується на використанні спеціального програмно-математичного забезпечення[1].

Так, В.М. Гранатуров [1] головними інструментами статистичного методу розрахунку ризику вважає:

- середнє значення випадкової величини, яка вивчається (наслідків якої-небудь дії, наприклад, доходу, прибутку тощо);
- дисперсія випадкової величини;
- стандартне (середньоквадратичне) відхилення;
- коефіцієнт варіації;
- розподіл ймовірності випадкової величини, яка вивчається.

Найбільш розповсюдженим у сучасній практиці є коефіцієнт фінансового ризику, оскільки його розрахунок базується на даних фінансової звітності підприємств. Коефіцієнт фінансового ризику розраховується як відношення залучених коштів до власного капіталу та вказує частку залучених коштів у розрахунку на 1 грн. власних коштів позичальника. Нормативне значення коефіцієнту ≤ 1 .

У науковій літературі відсутній єдиний підхід до формулювання та критеріїв оцінки шкали розрахованих ризиків. У різних науковців ця шкала може варіюватися, проте майже у всіх авторів у межах коефіцієнта, що визначає ризик банкрутства від 0,3 до 0,7 знаходиться зона підвищеного

ризиків. Прийняття рішень щодо реалізації ризикового заходу у межах цієї зони визначається величиною можливого виграшу у випадку, якщо небажаний наслідок не настане та схильністю до ризику осіб, які приймають рішення.

Характеристика градацій шкали ризиків має такий вигляд:

1. Зона прийнятної (мінімальної) ризику характеризується рівнем втрат, який не перевищує розмір чистого прибутку.

2. Зона допустимої (підвищеної) ризику характеризується рівнем втрат, які не перевищують розміри розрахункового прибутку. Обережні управлінці діють у межах такої зони ризику.

3. Зона критичної ризику характеризується тим, що у межах цієї зони можливі втрати, величина яких перевищує розмір розрахункового прибутку, проте не перевищують розмір очікуваних доходів. Тобто існує можливість втратити не тільки прибуток, а й кошти, вкладені у операцію.

4. Зона катастрофічної (недопустимої) ризику характеризується тим, що у межах цієї зони очікувані втрати можуть досягти величини, рівної всьому майновому стану підприємства. До цієї зони також відноситься ризик, пов'язаний з виникненням загрози для життя людей або екологічної катастрофи.

Наведені шкали ризику застосовуються для оцінки прийнятності рівня окремих ризиків, а також для оцінки ризику проєктів [1].

На жаль, статистичні та кількісні методи іноді ґрунтуються на важких змістовних розрахунках, потребують врахування багатьох чинників, а емпіричні шкали результатів не завжди дають змогу скласти точні прогнози. За допомогою математичних рівнянь та шляхом формалізації інформації, навряд чи можливо якісно оцінити і передбачити всю складність ризиків, тому для підтримання ефективної діяльності підприємства необхідною є здатність керівництва управляти системними ризиками та використовувати неформалізовані методи. Так, метод

експертних оцінок заснований на інтуїції та практичному досвіді спеціалістів – експертів є найбільш поширеним. При кваліфікованому відборі експертів, оптимальній організації їх роботи цей метод є найбільш ефективним.

Література:

1. Гранатуров В. М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения / В. М. Гранатуров.– М. : Дело и Сервис, 2010.– 208 с.